هَمْزَةُ الْوَصْلِ **Hamzatul-Waswl – Hamza ya kuunganisha:**

Ni hamzah inayotamkwa katika neno na haitamkwi (hutoweka) wakati wa kuunganisha na neno la nyuma yake.

Inaitwa 'Waswl' kwa sababu inaupelekea ulimi kuweza kutamka herufi inayoanzia na herufi yenye sukuwn; na kwa sababu hiyo ndio ikaitwa سُلَّمُ اللِّسَانِ (sullamul-lisaan - ngazi ya ulimi) kwa sababu inaeleweka kuwa maneno ya kiarabu yote hayaanzwi kwa herufi yenye sukuwn [1].

Vipi kuitamka inapounganishwa na neno kabla yake:

قُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَٰمٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ ٱلَّذِينَ ٱصْطَفَىٰٓ

((Qulil-Hamduli-LLaahi wa salaamun-'alaa 'ibaadihi-lladhiyna-stwafaa))

Hamzah katika neno ٱلْحَمْدُ na ٱلَّذِينَ na ٱصْطَفَىٰ haitamkwi kwa vile yameungana maneno kabla yake. Au sivyo ingelikuwa ni kutamkwa ifuatavyo ambavyo itakuwa ni makosa kwa sababu maneno yatakuwa yanakatwakatwa:

((Qul Al-HamduliLLaahi wa salaamun 'alaa 'ibaadhihi alladhiyna astwafaa))

Vipi kuanzia kutamka هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl)

هَمْزَةُ الْوَصْلِ Hupatikana katika اسم (ism – nomino), فِعْل (fi'l – kitenzi) na herufi حَرْف (harf – herufi) moja tu ambayo ni لامُ التَّعْرِيف (laamut-ta'riyf - ya kibainishi

[1]Waarabu hawaanzi kwa sukuwn na wala hawasimami kwa harakah, hii ni kanuni inayoeleweka katika lugha ya Kiarabu; hii ni kusema kuwa haiwezekani kuanza kutamka neno lenye sukuwn; hivyo basi itapokuwa mwanzo wa neno ipo herufi ya sukuwn, patahitajika hamzah hii ya waswl ili kuweza kulitamka hilo neno..

ال) ; lakini katika kutamkwa kwake, *i'raab* ya هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) hubadilika kwa kuwa inategemea kile kinachokutana nacho hiyo hamzah.

1- هَمْزَةُ الْوَصْلِ فِي الأَسْمَاءِ - **Hamzatul-Waswl katika nomino** (اسم)

Inaweza kuwa katika nomino za kawaida na zisizo za kawaida.

Katika nomino za kawaida kama مَصْدَر (maswdar - asili ya neno) ya kitenzi kilichopita خماسي (khumaasiy – kitenzi chenye herufi tano) na سداسي (sudaasiy – kitenzi chenye herufi sita) hutamkwa kwa kasrah:

Aayah	Matamshi	Neno
وَحَرَّمُوا۟ مَا رَزَقَهُمُ ٱللَّهُ ٱفْتِرَآءً عَلَى ٱللَّهِ ۚ [2]	iftiraaaa	ٱفْتِرَآءً
إِنَّ فِي ٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ [3]	ikhtilaaf	ٱخْتِلَٰفِ
وَمَا كَانَ ٱسْتِغْفَارُ إِبْرَٰهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَن مَّوْعِدَةٍ وَعَدَهَآ إِيَّاهُ [4]	istighfaar	ٱسْتِغْفَارُ
وَلَوْ يُعَجِّلُ ٱللَّهُ لِلنَّاسِ ٱلشَّرَّ ٱسْتِعْجَالَهُم بِٱلْخَيْرِ لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجَلُهُمْ ۖ [5]	isti'jaalahum	ٱسْتِعْجَالَهُم
وَأَصَرُّوا۟ وَٱسْتَكْبَرُوا۟ ٱسْتِكْبَارًا [6]	istikbaaraa	ٱسْتِكْبَارًا

[2]Al-An'aam (6: 140)
[3]Yuwnus (10: 6)
[4]At-Tawbah (9: 114)
[5]Yuwnus (10 : 11)
[6]Nuwh (71 : 7)

Katika nomino zisizo za kawaida hutamkwa pia kwa kasrah ikiwa itaanzwa kusomwa yenyewe, nayo imetokea katika maneno saba pekee katika Qur-aan yaliyokuja katika mifumo kadhaa.

Linapoanza kutamkwa	Matamshi inapoungwa	Aayah	Neno
ibniy	innab-niy Bonyeza usikilize	وَنَادَىٰ نُوحٌ رَّبَّهُۥ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ٱبْنِى مِنْ أَهْلِى [7]	ابن
ibna	yaa 'Iysab-na Maryam Bonyeza usikilize	إِذْ قَالَ ٱلْحَوَارِيُّونَ يَـٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ [8]	
ibnata	wa Maryamab-nata Bonyeza usikilize	وَمَرْيَمَ ٱبْنَتَ عِمْرَٰنَ ٱلَّتِىٓ أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا [9]	ابنت
ibnatayya	ihdab-natayya Bonyeza usikilize	قَالَ إِنِّىٓ أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى ٱبْنَتَىَّ هَـٰتَيْنِ [10]	
imri-in	kullum-riin Bonyeza usikilize	كُلُّ ٱمْرِىٍٕۭ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ [11]	امرؤ [12]

---

[7]Huwd (11 : 45)
[8]Al-Maaidah (5: 112)
[9]At-Tahriym (66 : 12)
[10]Al-Qaswasw (28: 27)
[11]At-Twuwr (52: 21)
[12]Neno pekee ambalo هَمْزَةُ الْقَطْعِ (hamzatul-qatw') ya mwisho wa neno inabadilika *i'raab* yake kuwa ima raf'u (dhwammah), jarr (kasrah) au naswb (fat-hah) kutegemea hali yake ya swarf katika kauli.

imru-un	inim-ru-un Bonyeza usikilize	إِنِ ٱمْرُؤٌا۟ هَلَكَ لَيْسَ لَهُۥ وَلَدٌ [13]	
imra-an	abuwkim-raa Bonyeza usikilize	مَا كَانَ أَبُوكِ ٱمْرَأَ سَوْءٍ	
imra-ata	aamanum-ra-ata Bonyeza usikilize	وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱمْرَأَتَ فِرْعَوْنَ [14]	امرأت au امرأة
imra-atayni	min duwnihimum-ra-atayni… Bonyeza usikilize	وَوَجَدَ مِن دُونِهِمُ ٱمْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ [15]	
imra-atun	wa inim-ra-atun Bonyeza usikilize	وَإِنِ ٱمْرَأَةٌ خَافَتْ مِنۢ بَعْلِهَا نُشُوزًا	
ithnaani	al-waswiyyatith-naani Bonyeza usikilize	إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ ٱلْمَوْتُ حِينَ ٱلْوَصِيَّةِ ٱثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ [16]	اثنين

[13]An-Nisaa (5: 176)
[14]At-Tahriym (66: 11)
[15]Al-Qaswasw(28 :23)
[16]Al-Maaidah (5: 106)

ithnayni	**thaaniyath-nayni** **Bonyeza usikilize**	إِذۡ أَخۡرَجَهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ثَانِيَ ٱثۡنَيۡنِ [17]	
ithnataa	**minhuth-nataa** **Bonyeza usikilize**	فَٱنفَجَرَتۡ مِنۡهُ ٱثۡنَتَا عَشۡرَةَ عَيۡنٗاۖ [18]	اثنتين
ithnatay	**wa qatw-twa'naahumuth-natay** **Bonyeza usikilize**	وَقَطَّعۡنَٰهُمُ ٱثۡنَتَيۡ عَشۡرَةَ أَسۡبَاطًا أُمَمٗاۚ [19]	
ismuhu	**mim-ba'-dis-muhuu** **Bonyeza usikilize**	وَمُبَشِّرَۢا بِرَسُولٖ يَأۡتِي مِنۢ بَعۡدِي ٱسۡمُهُۥٓ أَحۡمَدُۖ [20]	اسم
isma	**sabbihis-ma** **Bonyeza usikilize**	سَبِّحِ ٱسۡمَ رَبِّكَ ٱلۡأَعۡلَى [21]	

2- هَمْزَةُ الْوَصْلِ فِي الْحُرُوفِ - Hamzatul-Waswl Katika Herufi

هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-wasw) Inapotokezea katika herufi ya لاَمُ التَّعْرِيف (laamut-ta'riyf - ya kibainishi ال) hutamkwa kwa fat-hah daima ikiwa msomaji

[17]At-Tawbah (9: 40)
[18]Al-Baqarah (2: 60)
[19]Al-A'raaf (7: 160)
[20]As-Swaff (61: 6)
[21]Al-A'alaa (87: 1)

ataanzia na neno. Ama akiendelea haitotamkwa. Mifano iliyokariri ni katika kauli ya Allaah (سبحانه وتعالى) :

هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْمَلِكُ ٱلْقُدُّوسُ ٱلسَّلَٰمُ ٱلْمُؤْمِنُ ٱلْمُهَيْمِنُ ٱلْعَزِيزُ ٱلْجَبَّارُ
ٱلْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ [22]

إِنَّ ٱلْمُسْلِمِينَ وَٱلْمُسْلِمَٰتِ وَٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ وَٱلْقَٰنِتِينَ وَٱلْقَٰنِتَٰتِ وَٱلصَّٰدِقِينَ
وَٱلصَّٰدِقَٰتِ وَٱلصَّٰبِرِينَ وَٱلصَّٰبِرَٰتِ وَٱلْخَٰشِعِينَ وَٱلْخَٰشِعَٰتِ وَٱلْمُتَصَدِّقِينَ وَٱلْمُتَصَدِّقَٰتِ
وَٱلصَّٰٓئِمِينَ وَٱلصَّٰٓئِمَٰتِ وَٱلْحَٰفِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَٱلْحَٰفِظَٰتِ وَٱلذَّٰكِرِينَ ٱللَّهَ كَثِيرًا
وَٱلذَّٰكِرَٰتِ أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٥﴾ [23]

Tanbihi:

Kuingiza لامُ التَّعْرِيف (laamut-ta'riyf - ya kibainishi ال) katika neno lililo na هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl), haiondoki hukmu yake. Hivyo basi huanziwa kwa أَلْ. Ama هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) ya neno hutoweka kwa maana haitamkwi tena kwa sababu limekuwa katikati ya neno. Mfano ni neno la الإِسم katika kauli ya Allaah (سبحانه وتعالى):

وَلَا تَلْمِزُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا۟ بِٱلْأَلْقَٰبِ ۖ بِئْسَ ٱلِٱسْمُ ٱلْفُسُوقُ بَعْدَ ٱلْإِيمَٰنِ ۚ [24]

Ikibidi msomaji asimame katika neno la nyuma yake kama vile الْوَقْفُ الإِخْتِباري (Kisimamo cha mtihani), neno hilo litaanziwa katika hali mbili zifuatazo:

---

[22] Al-Hashr (59: 23)
[23] Al-Ahzaab (33: 35)
[24] Al-Hujuraat (49: 11)

i. Kuanzia kwa hamzah ya fat-hah أَلِسْمُ (alismu)

ii. Kuondosha هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) na kuanzia kwa لِ ya kasrah لِسْمُ (lismu).

3- هَمْزَةُ الْوَصْلِ فِي الأَفْعَالِ - Hamzatul Waswl Katika Kitenzi:

هَمْزَةُ الْوَصْلِ (Hamzatul-waswl) inapokuwa katika neno pekee la kitenzi hutamkwa ima kwa kasrah au kwa dhwammah kwa kutegemea *i'raab* ya herufi ya tatu katika neno. Ikiwa *i'raab* katika herufi ya tatu kuanzia kwenye هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) ina fat-hah au kasrah, basi هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) hutamkwa kwa kasrah. Ikiwa ina dhwammah, hutamkwa kwa dhwammah.

Dhwammah Katika Herufi Ya Tatu		Kasrah Katika Herufi Ya Tatu		Fat-hah Katika Herufi Ya Tatu	
Matamshi	**Neno**	**Matamshi**	**Neno**	**Matamshi**	**Neno**
ushdud	ٱشْدُدْ	**ihdinaa**	ٱهْدِنَا	iqtarabati	ٱقْتَرَبَتِ
uskun	ٱسْكُنْ	**idhwrib**	ٱضْرِبْ	intwaliquw	ٱنطَلِقُوٓاْ
ubtuliya	ٱبْتُلِىَ	**infiruu**	ٱنفِرُواْ	istaghfir	ٱسْتَغْفِرْ
u'buduw	ٱعْبُدُواْ	**iswbir**	ٱصْبِرْ	idh-hab	ٱذْهَبْ
usjuduw	ٱسْجُدُواْ	**ikshif**	ٱكْشِفْ	irtadhwaa	ٱرْتَضَىٰ

Isipokuwa: Maneno matano pekee katika Qur-aan ya vitenzi vya kuamuru (أَمْر) ambavyo vimo katika minyambuliko mbali mbali. Hivi japokuwa herufi ya tatu ni dhwammah, lakini yanapaswa kutamkwa kwa kasrah inapoanziwa. Hii ni kwa sababu *i'raab* ya dhwammah katika herufi ya tatu siyo ya asili bali inatokana na sababu ya uwingi (جمع) wa kuamuru.

Linapoanza kutamkwa	Linapoungwa	Aayah
iqdhwuw	**thummaq-dhwuw...** Bonyeza usikilize	ثُمَّ ٱقْضُوٓا۟ إِلَىَّ وَلَا تُنظِرُونِ [25]
imdhwuw	**wamdhwuw...** Bonyeza usikilize	وَٱمْضُوا۟ حَيْثُ تُؤْمَرُونَ [26]
ibnuw	**faqaalub-nuw...** Bonyeza usikilize	فَقَالُوا۟ ٱبْنُوا۟ عَلَيْهِم بُنْيَـٰنًا ۖ [27]

[25]Yuwnus (10: 71)
[26]Al-Hijr (15: 65)
[27]Al-Kahf (18: 21)

imshuw	...animshuw... Bonyeza usikilize	وَٱنطَلَقَ ٱلْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ ٱمْشُوا۟ وَٱصْبِرُوا۟ عَلَىٰٓ ءَالِهَتِكُمْ ۖ [28]
iytuwniy iytuw	...fis-samawaati (+ sukuwn) tuwniy... Bonyeza usikilize ...thumma (+ sukuwn) tuw... Bonyeza usikilize	أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ ۖ ٱئْتُونِى بِكِتَٰبٍ مِّن قَبْلِ هَٰذَآ [29] فَأَجْمِعُوا۟ كَيْدَكُمْ ثُمَّ ٱئْتُوا۟ صَفًّا ۚ [30]

[28]Swaad (38: 6)
[29]Al-Ahqaaf (46: 6)
[30]Twaaha (20: 64)